

Úvod	6-7
Teoretická část	8
1.Pojem ústavní péče, ústavní a ochranná výchova, volný čas a volnočasové aktivity	8-9
2.Zařízení pro ústavní a ochrannou výchovu	9-11
3.Pracovníci zařízen	11-12
4.Důvody pro umístění	12
5.Systém ústavní výchovy v ČR	12-14
6.Metodika ústavní a ochranné výchovy	14-15
7.Výchovná vzdělávacíinnost	15-17
8.Terapie poskytovaná v domov	17
8.1.Vymezení arteterapie.....	17
8.2.Formy arteterapie.....	17
8.2.1.Individuální arteterapie.....	17
8.2.2.Skupinová arteterapie.....	18
8.2.3.Rodinná arteterapie.....	18-19
8.3.Cíle arteterapie.....	19
8.4.Cílové skupiny arteterapie.....	19-20
8.5.Arteterapeutické metody.....	20
8.5.1.Imaginace.....	20
8.5.2.Animace.....	20
9.Specifické poruchy u dětí v domov	21
9.1.Definice specifických poruch u dětí.....	21
9.2.Vymezení specifických poruch u dětí.....	21-23
10.Etopedie- speciální disciplína v pedagogice	23
10.1.Vznik a vymezení etopedie jako samostatné disciplíny.....	23
10.2.Etopedie jako speciální pedagogická disciplína.....	23
10.3.Vztah etopedie k vybraným spolupracujícím oborům.....	24
10.4.Praxe etopedie.....	24-25

Praktická část	26
11. Cíl práce a hypotézy	26
11.1. Cíl práce.....	26
11.1.1 Díl í cíle.....	26
11.2. Hypotézy.....	26
11.2.1. Hlavní hypotézy.....	26
11.2.2. Díl í hypotézy.....	26
12. Metodologie.....	27
12.1. Popis metody.....	27
12.2. Sb r dat.....	27
12.3. Základní a výb rový soubor.....	27
13. Výsledky.....	27-30
13.1. Rekapitulace.....	31
Záv r	32
Seznam použité literatury	33-34
P ílohy	35-36
Abstrakt	37-38

Úvod

Jako téma pro svou bakalářskou práci jsem si zvolila Dětský domov se školou a volnočasové aktivity. Důvodem pro výběr byla má třítydenní praxe v tomto zařízení. V této době jsem se setkala poprvé s dětmi, které mají výchovné problémy často spojené s poruchami učení i emocí. V rámci praxe jsem se setkala nejen s prací jednotlivých pracovníků zařízení, ale především jsem byla zařazena do rodinné skupiny. V této skupině jsem se za přítomnosti a pomoci vychovatele zapojila do každodenní práce dětí. Jejich náplň se nijak moc neliší od „normálních dětí“ - chodí do školy, píší úkoly. Jde zde hlavně o to, aby zaplnily svůj volný čas a nepáchaly žádnou trestnou či jinou činnost. Mým úkolem bylo vymyslet aktivitu, kterou by „náš“ skupina po dobu mé ústasti vykonávala a pozitivně působila na jejich vzdělávání.

Avšak nezůstala jsem pouze o této aktivitě a pomáhala jsem u dalších aktivit, které děti by měly navštěvují. Má přítomnost ze začátku budila u dětí velkou pozornost, soustředily se na to, jak dělám zadanou práci a porovnávaly své výkony se mnou. Toto chování je u všech stejné, jelikož se všichni vzájemně znají a cizí osoba je vnímána jako narušitel. Od toho se také odvíjí i komunikace mezi dětmi, vychovatelem.

Na základě těchto zkušeností jsem se rozhodla blíže se zabývat touto oblastí. Při vzniku práce jsem zjistila, že praxe je těžší než teorie. Jedna se neobejde bez druhé. Nejedlejší je však nejříve absolvovat teorii a pak praxi, což u mě bylo naopak. Nejříve byla praxe a pak teorie.

Děti jsou do dětského domova umístěny na základě doporučení z diagnostických ústavů. Rodinné skupiny tvoří stejné vkové kategorie, popř. smíšené. Hlavní problém vidím v dnešním systému ústavní výchovy. Do diagnostických ústavů jsou podle zákona č. 109/2002 Sb. umístěny všechny děti po dobu 2 měsíců. Na základě diagnostiky se dále umístí do dalších zařízení. Z toho vyplývá, že se zde setkávají narkomani, prostitutky... Znamená to také, že se dostanou do styku i s tzv. „dětskými vrahy“.

Na vině je především legislativa. Do zařízení se dostávají děti, které by tam vůbec nemusely být, protože by jen stačilo více pracovat s rodinou. Na druhé straně se do těchto zařízení dostávají děti později.

Podle mého názoru by se měla naše společnost, resp. ti lidé, kteří nemají co dohlédnout na své děti, blíže seznámit s touto problematikou, podívat se do zařízení, aby viděli jak se vlastně děti v takových zařízeních žijí, jaké vztahy jsou mezi dětmi a personálem apod. Myslím si, že spousta lidí odsouvá děti, které prošly

ústavním zařízením, na okraj naší společnosti stejně jako romy, bezdomovce a jiné lidi, aniž by v důsledku jakýchkoli úprav se vlastně do ústavu dostaly.

Doufám, že postoj těchto lidí se postupem času, alespoň trochu změní a tím pádem se změní i naše legislativa. Minulý rok jsem v Lidových novinách četl články, kde se psalo o otevření „důstojného bydlení“ v Dánsku, což je blízko mého bydliště. Vím, že k uskutečnění tohoto plánu dojde a tím se omezí i styk s tzv. důstojnými vrahy, narkomany v diagnostických ústavech, které jsou „přechodnými stanicemi“.

Cílem mé práce je zjistit jaké volnočasové aktivity děti navštěvují, zda existuje nějaká aktivita, kterou by chtěly zařadit do nabídky domova a jestli se při výběru mohly rozhodovat samy. Metodu k získání těchto informací jsem zvolila skupinové dotazování přímo u dětí v důstojném domově. Dále je cílem nastínit problematiku ústavní výchovy a zařízení, ve kterých se výchova uskutečňuje. Chtěla bych zde rozlišit pojmy ústavní výchova, ústavní péče a ochranná výchova, volný čas a volnočasové aktivity. Popsat terapii, která se poskytuje v důstojném domově se školou, jaké poruchy se zde vyskytují.

Práce je členěna do dvou větších částí- teoretické a praktické. V teoretické části jsou vysvětleny a popsány již výše zmíněné pojmy. Informace jsem získala především z odborné literatury zabývající se etopedií, poruchami chování a učením, speciální pedagogikou.

Praktická část obsahuje cíle a výsledky ze skupinového dotazování. Její součástí jsou též grafy jednotlivých hypotéz, které jsem pomocí dotazníků chtěla zjistit.

Teoretická část

1. Pojem ústavní péče, ústavní výchova, ochranná výchova, volný čas a volnočasové aktivity

Většina lidí si často zaměňuje výše zmíněné pojmy. Je proto důležité vědět, že v jednotlivých pojmech jsou rozdíly. Spousta z nás v dnešní době slučuje péči a výchovu do jedné „škatulky“ a už nehledí na to, kdo je vlastně klientem ústavní péče a ústavní výchovy.

Ústavní péče „je poskytována klientům profesionály (případně také dobrovolníky) v ústavním zařízení. Má rozmanité podoby a cíle – od poskytování náhrady chybějícího domova i chybějícího a jinak nedostupného komplexu služeb až po represivní reakci společnosti na nepřijatelné způsob chování. Protože ústavní péče s sebou vždy nese vysoké riziko sociálního vyloučení klientů, zneužívání moci personálem a riziko nepříznivých vlivů klientů na sebe navzájem, považuje se dnes ve vyspělých zemích za poslední možnost, která by měla být klientovi nabídnuta až po vyčerpání všech možností alternativních. Dlouhodobá ústavní péče vyvolává hospitalismus, tj. adaptaci na umělé prostředí ústavu, jež je spojena s neschopností adaptovat se po propuštění v prostředí běžné společnosti.“¹

Ústavní výchova „je opatření navržené orgánem sociálně-právní ochrany dětí a schválené soudem. Uplatňuje se v případech, kdy rodina o dítě není schopna nebo ochotna náležitě se o něj starat a výchovu dítěte nelze zajistit jiným přírodním způsobem. Před nařízením ústavní výchovy je soud povinen zkontrolovat, zda výchovu dítěte nelze zajistit náhradní rodinnou péčí nebo péčí v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Uložení ústavní výchovy může, ale nemusí předscházet uložení výchovných opatření. Pokud bylo v souvislosti s výchovou nezletilého zahájeno jakékoli řízení, trvá předscházené opatření po dobu, dokud nevstoupí v platnost nové rozhodnutí. Ukončení ústavní výchovy navrhuje soud také příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí. Ústavní výchovu lze uložit jen nezletilým osobám a lze ji prodloužit maximálně do doby, než tato osoba dovrší 19let.“²

Ochranná výchova tzv. ochranné opatření „se ukládá v případech, kdy dítě starší než 12let a mladší než 15let spáchá čin, který je u dospělých postihován formou výjimečných trestů,

¹ MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*

² MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*

dále v případech, kdy se dítě mladší než 15let provinilo proti zákonu a není náležitě postaráno o jeho výchovu. K ochranné výchově lze kromě toho odsoudit i mladistvé, tj. osoby ve věku mezi 15 a 18 roky, které žijí v nevhodném prostředí.“³

Volný čas „čas využívaný jedincem podle vlastního uvážení. Do tohoto označení proto není zahrnut čas strávený v práci nebo v službě, kdy je jedinec skutečně omezen od cizího nátlaku, takže do něj nepatří okamžiky, kdy je ve vleku konzumního chování podněceného reklamou.“⁴

Volnočasová aktivita „innost, inorodost, různé akce, innosti, snažení, seskupení směřující obvykle k obecnému prospěchu, cíli.“⁵

2. Zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy

Všechna níže uvedená ústavní zařízení jsou určena pro děti (i se zdravotním postižením) ve věku od 3 do 18 let, případně pro zletilé do 19 let. Plné písemné zaopatření lze poskytnout i zletilému, nezaopatřenému, studujícímu dítěti po ukončení výkonu ústavní nebo ochranné výchovy, nejdéle do věku 26 let, a to na základě podmínek stanovených ve smlouvě.

Základními organizačními jednotkami jsou buď rodinné skupiny - dětské domovy a dětské domovy se školou, nebo výchovné skupiny - diagnostické a výchovné ústavy. Podle zákona č. 383/2005 Sb. ve vztahu k dětem plnící zařízením pro výkon ústavní a ochranné výchovy zejména úkoly výchovné, vzdělávací a sociální.

Diagnostické ústavy

Dříve než je dítě umístěno do konkrétního zařízení, musí projít na základě rozhodnutí soudu diagnostickým ústavem. Během osmi týdenního diagnostického pobytu je dítě komplexně vyšetřeno po stránce pedagogické, psychologické, sociální a zdravotní.

Na základě výsledků provedeného vyšetření diagnostický ústav zpracuje návrh na umístění dítěte do odpovídajícího ústavu (dětského domova, dětského domova se školou nebo výchovného ústavu) a komplexní diagnostickou zprávu s programem rozvoje osobnosti dítěte, která je předána konkrétnímu zařízení, do něhož je dítě zařazeno. Diagnostický ústav také vede evidenci všech svěřenců umístěných v zařízeních a evidenci volných míst v těchto

³ MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*

⁴ JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*, s. 49

⁵ KLIMEŠ, L. *Slovník cizích slov*, s. 13

za řízení ve svém územním obvodu. Na dobu nezbytně nutnou poskytuje péči i dle tem s
na řízenou ústavní nebo uloženou ochrannou výchovou zadržným na útoku z jiných za řízení,
z místa pobytu nebo přechodného ubytování.

Diagnostické ústavy jsou v ČR rozděleny podle věku na diagnostické ústavy
(8 ústav) a diagnostické ústavy pro mládež (5 ústav). Diagnostické ústavy pro mládež se
dále dělí podle pohlaví na diagnostické ústavy pro dívky (2 ústavy) a pro chlapce (3 ústavy).

Dětský domov

Do dětských domovů (dále jen DD) jsou přijímány tělesně a duševně zdravé děti ve věku od 3
do 18 let bez výraznějších výchovných problémů, kterým byla soudně nařízena ústavní
výchova ze sociálních důvodů.

Vyhláška č. 334/2003 Sb. připouští přijetí dítěte se zdravotním postižením, a to s ohledem
na druh a stupeň jeho postižení. DD je pro dané dítě vybíráno s ohledem na vzdálenost od
sídlů mateřské, speciální mateřské, základní nebo speciální školy v níž je dítě integrováno. Do
DD lze umístit i nezletilou matku spolu s jejími dětmi. Struktura, denní režim a systém
komunikace, v etnospolečenském prostředí se svými prvky, má za úkol připravit dětský
domov co nejvíce zvyklostem běžné rodiny. Pobyt dítěte v DD končí dosažením zletilosti,
popřípadě dosažením 19 let, pokud došlo k prodloužení ústavní výchovy. Odchod ze zařízení
může být na základě dohody s dítětem odložen do doby, než završí svou právní povinnost
povolání, a to maximálně do 26 let.

Dětský domov se školou

Označení dětský domov se školou je užíváno od roku 2002. Nahradilo dříve používané názvy
dětský výchovný ústav a zvláštní škola internátní. Působí zpravidla od 6 let do ukončení
povinné školní docházky. Vyhláška č. 334/2003 Sb. stanovuje, že lze do zařízení umístit i dítě
se zdravotním postižením, s přihlédnutím k jeho specifickým potřebám a možnostem zařízení,
nezletilé matky a jejich dětí a na nezbytně nutnou dobu i děti vyžadující výchovně-
léčebný režim v důsledku svého neurologického poškození a psychického onemocnění.

Výchovný ústav

Výchovný ústav představuje těžiště výchovného procesu. Zabezpečuje dlouhodobou péči i
o děti starší patnácti let se závažnými poruchami chování, u nichž byla nařízena ústavní nebo
uložená ochranná výchova. Základní úkolem je příprava na budoucí povolání.

Podle zákona č. 383/2005 Sb. do zařízení může být umístěno i dítě starší 12 let s uloženou

ochrannou výchovu, v jehož chování se projevují tak závažné poruchy, pro které nemůže být zařazen v detském domov se školou, i zvlášť závažné poruchy chování. Výchovné ústavy jsou zřízeny odděleně pro každou z těchto skupin dětí. Vyhláška č. 334/2003 Sb. rozšiřuje cílovou skupinu výchovných ústav (stejně jako detský domov se školou) o děti se zdravotním postižením, nezletilé matky a jejich děti a na nezbytně nutnou dobu o děti vyžadující výchovně léčebný režim v důsledku jejich neurologického poškození a psychického onemocnění.

Před přijetím nového zákona o ústavní a ochranné výchově se dělily výchovné ústavy podle věku, pohlaví a stupně mravního narušení na:

- 1) výchovný ústav pro mládež
- 2) výchovný ústav se zvýšenou péčí
- 3) výchovný ústav s ochranným režimem
- 4) výchovný ústav s výchovně léčebným režimem
- 5) výchovný ústav pro děti a mládež
- 6) výchovný ústav pro nezletilé matky.

3. Pracovníci v zařízení

„Pedagogickým pracovníkem zařízením se rozumí zaměstnanec, který vykonává vyučovací, výchovnou, pedagogicko-psychologickou činnost nebo speciální pedagogickou činnost. Pedagogickým pracovníkem může být ten, kdo má odbornou a pedagogickou způsobilost“⁶ a nebyl pravomocně odsouzen za úmyslný trestný čin. U každého pedagogického pracovníka musí být před vznikem pracovního vztahu zjištěna psychologická způsobilost psychologickým vyšetřením. Pedagogičtí pracovníci vzdělávají a vychovávají děti v souladu s cíli výchovy a vzdělávání stanovenými zákonem č. 383/2005 Sb. a dalšími předpisy (tj. pracovníci, kteří přímo pracují s dětmi - vychovatelé, vedoucí vychovatel, pomocní vychovatelé, noční vychovatelé a učitelé).

„Nepedagogickým pracovníkem se rozumí zaměstnanec zařízením, který vykonává jinou činnost než činnost pedagogickou a splňuje kvalifikační předpoklady a požadavky stanovené pro výkon povolání zvláštním právním předpisem nebo stanovené zaměstnavatelem.“⁷ Stejně jako u pedagogického pracovníka, je i zde podmínkou, aby pracovník nebyl pravomocně odsouzen za úmyslný trestný čin (psychologové, etopedové, sociální pracovníci).

⁶ Zákon o ústavní a ochranné výchově č. 383/2005 Sb., Hlava IV, § 18

⁷ tamtéž, Hlava III, § 19

Dále v za řízení pracují hospodářky, vedoucí jídelen, uklízečky, švadleny, pradleny, údržbářky, kuchařky.

4. Důvody pro umístění

Odborníci poukazují na fakt, že se ve společnosti vždy budou objevovat rodiče, kteří doasn nebo trvale nebudou schopni a ochotni své děti vychovávat, a to z mnoha příčin. V některých případech se jedná o mladé, nezralé páry, s nedostatkem životních zkušeností, se sociálně patologickými rysy v povaze, nedostatek odpovědnosti. Často jde o rodiče, kteří sami vyrůstali v disharmonickém prostředí v ústavních zařízeních.

Tím vzniká situace, kdy rodiče dítě odloží, vzdají se ho nebo je dítě odebráno z rodiny, pakliže se jedná o psychické, fyzické nebo sexuální zneužívání a týrání.

Následující přehled ukazuje v pořadí od 1 do 7 důvody pro umístění do systému ústavní výchovy.

- 1) nezvládnutá výchova,
- 2) zanedbávání, zneužívání a týrání dětí,
- 3) trestná činnost rodičů,
- 4) alkoholismus rodičů,
- 5) nízká sociální úroveň rodiny,
- 6) prostituce matky,
- 7) osiření.

V zákoně č. 383/2005 se píše že: „do zařízení jsou umístěny i děti s mentálním, tělesným, smyslovým postižením, s vadami řeči, popřípadě s více vadami, u nichž byla nařízena ústavní výchova, uložena ochranná výchova nebo nařízeno preventivní opatření, pokud stupeň zdravotního postižení neodpovídá jejich umístění do ústavu sociální péče nebo do specializovaného zdravotnického zařízení.“

5. Systém ústavní výchovy v ČR

Ústavní výchova je v České republice stále na prvním místě v pořadí umístěných mimo vlastní rodinu. Zařízení pro výkon ústavní výchovy jsou rozděleny do působnosti dvou ministerstev - zdravotnictví a školství.

Do resortu *Ministerstva zdravotnictví R* (dále jen MZ) spadají:

- kojenecké ústavy
- dětské domovy do 3 let
- dětské psychiatrické léčebny a oddělení dětské psychiatrie

V prvních dvou zmíněných institucích probíhá výchovná péče o děti zpravidla v prvních letech života. Pečují též o děti se zdravotním postižením. MZ je přímo zřizovatelem dvou kojeneckých ústavů v R. Primárním úkolem těchto institucí je poskytování základní péče o své děti. Sekundárním úkolem je ve spolupráci s oddělením sociálně-právní ochrany dětí a mládeže vyjasnit sociálně-právní situaci dítěte. V případech, že se rodina o dítě nezajímá, může soud dítě právně uvolnit. V takovém případě může být dítě adoptováno či svěřeno do pěstounské péče.

Poslední dvě instituce figurují v systému péče o děti bez rodinného zázemí, a to přestože jako takové tyto léčebny mají sloužit pouze léčbě indikovaných psychických poruch u dětí. Na které děti v těchto léčebnách i na oddělení dětských psychiatrií tráví měsíce a někdy i několik let svého života, než budou přeazeny do ústavu sociální péče. Na které děti staršího věku jsou umístěny v psychiatrických léčebnách, protože jejich chování se jeví neúnosné pro zřízení kolektivní výchovy, tj. dětských domovů, resp. výchovných ústavů.

Do resortu *Ministerstva školství a mládeže a tělovýchovy R* (dále jen MŠMT) spadají tato školská výchovná zařízení pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy:

- dětský diagnostický ústav
- diagnostický ústav pro mládež
- dětský domov
- dětský domov se základní školou (dříve dětský výchovný ústav)
- výchovný ústav pro mládež

Školská zařízení tvoří soustavu institucí různých typů, které zajišťují ústavní výchovu dětem a mládeži ve věku 3-18 let nebo do ukončení příprav na povolání (případně do 19 let, je-li dítě nařízeno ochrannou výchovou).

Diagnostické ústavy pro děti, diagnostické ústavy pro mládež jsou rezidenční zařízení, která přijímají děti, o které by se za jiných okolností měli starat rodiče nebo jiné osoby, kterým bylo dítě svěřeno do výchovy rozhodnutím příslušného orgánu, dítě s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou zpravidla ve věku od 3 do 18 let,

pop. 19 let. Diagnostický ústav tyto děti na základě výsledků komplexního vyšetření a zdravotního stavu umístí uje do dětských domovů, dětských domovů se školou nebo výchovných ústavů, s výjimkou dětí, které jsou v zařízení na žádost osob odpovědných za výchovu.

Diagnostické ústavy svou působností nekopírují stávající územní členění podle krajů, a také je dítě přesunováno i mimo kraj svého trvalého bydliště. Územní obvody diagnostických ústavů upraví MŠMT ČR tak, aby nebyla struktura návazných institucí narušena.

Dětské domovy jsou zařízení pro děti s nařízenou ústavní výchovou, které nemají poruchy chování, zpravidla ve věku od 3 do 18 let. Tyto děti se vzdělávají ve školách, které nejsou součástí dětského domova.

Dětský domov se základní školou se uje o děti s nařízenou ústavní výchovou, mají-li závažné poruchy chování, jsou-li nezletilými matkami, vyžadují-li pro svou psychickou i trvalou duševní poruchu výchovně-léčebnou péči, mají uloženou ochrannou výchovu nebo nemohou být vzdělávány v základní škole, jež není součástí dětského domova. Dětský domov se základní školou mohou být umístěny děti zpravidla od 6 let do ukončení povinné školní docházky.

Výchovný ústav pro mládež se uje o děti starší 15 let se závažnými poruchami chování, u nichž byla nařízena ústavní výchova nebo uložena ochranná výchova. Do výchovného ústavu může být umístěno i dítě starší 12 let, má-li uloženu ochrannou výchovu, a v jeho chování se projevují tak závažné poruchy, že nemůže být umístěno v dětském domově se základní školou. Výjimkou je též dítě starší 12 let s uloženu ústavní výchovou.

Zpravidla se zařízení odděleně podle pohlaví a stupně obtížností výchovy, popřípadě jako výchovný ústav nebo oddělení pro děti, které jsou nezletilými matkami, nebo pro děti vyžadující výchovně-léčebnou péči.

6. Metodika ústavní výchovy

Tato část tvoří základní a nejdůležitější část celého procesu péče o výchovu. Spočívá v organizaci a metodice výchovných postupů při péči s jednotlivcem i kolektivem a v práci

s jednotlivcem prostřednictvím kolektivu. Jedná se o organizaci a náplň výchovy a vyučování ve škole, v dílnách nebo na pracovišti, v jehož obsahu a využívání má mravně narušená a delikventní mládež snad největší nedostatky.

Výchovná práce postupuje ve dvou směrech. Jedná se o individuální přístup k jednotlivým chovancům a o systematické a plánované vytváření kolektivu a jeho výchovu. Výchova kolektivu znamená vytváření adekvátních vztahů mezi jeho členy, morální profil členů kolektivu apod. Každý kolektiv, a je jeho vnitřní atmosféra jakákoliv, na jednotlivce působí. Míra kolektivu má často větší vliv na změnu postoje nezletilého než míra vychovatele. Ani jeden z přístupů nelze opomenout, v nichž obdobích jeden může převládat nad druhým.

Výchovný postup s jednotlivcem i s kolektivem je třeba si rozmyslet, naplánovat. Důležitá jsou výchovné záznamy jako podklady pro plánování reedukačních postupů. Například ne vždy je nutné dbát ve školní výuce zejména na doplnění a prohloubení v domácnosti a na zlepšení prospěchu. Často je užitečnější v novat pozornost zlepšení postoje ke škole a vztahu ke vzdělání vůbec, protože ten bývá zpravidla porušen. Úpravou této přílohy dojde i ke zlepšení znalostí.

7. Výchovná vzdělávací činnost v zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy

V zařízeních a v diagnostických ústavech se zabezpečuje výchova a péče, kterou by mládeži měli poskytnout rodiče nebo zákonní zástupci.

Dítěti mladistvý má zejména právo:

- a. obracet se se žádostmi a stížnostmi na vychovatele nebo na ředitele zařízení nebo diagnostického ústavu;
- b. nahlížet každý měsíc do vyúčtování svých pracovních příjmů a úspor;
- c. volit a být volen do samosprávných orgánů zařízení nebo diagnostického ústavu a aktivně se účastnit ve veřejném životě kolektivu výchovné skupiny nebo rodinné skupiny;
- d. požadovat, aby podání adresované prokurátoru, soudu nebo zřízovateli bylo odesláno ze zařízení do 24 hodin;

- e. být hodnocen a odměňován podle systému pochval a odměn, který je součástí vnitřního řádu za řízení nebo diagnostického ústavu.

Dítě i mladistvý má zejména tyto povinnosti:

- a. dodržovat ustanovení vnitřního řádu za řízení;
- b. svému domitvi vykonávat pověřenou práci;
- c. mimo řádně vykonávat v nezbytné míře práci i o sobotách, nedělních a ve dnech pracovního klidu, vyžaduje-li to provoz za řízení, a to v rozsahu stanoveném předpisy platnými pro práci mládeže;
- d. hradit ze svých příjmů škodu, kterou z nedbalosti způsobí, a to až do výše jednoho měsíčního příjmu;
- e. hradit ze svých příjmů náklady spojené s návratem do za řízení, pokud ze za řízení uprchne.

Podrobnosti o organizaci výchovně vzdělávací práce v za řízení a z toho vyplývající práva a povinnosti mládeže a jejich zákonných zástupců stanoví vnitřní řád za řízení, který nesmí být v rozporu se zákonnými dokumenty. Vnitřní řád, který vydává ředitel za řízení, schvaluje zřízovatel. Mládež mladší osmi let má žet trávit volný čas mimo prostory za řízení jen za dohledu výchovného pracovníka, mládež starší osmi let s v domím výchovného pracovníka i bez jeho dohledu.

Za řízení nebo diagnostický ústav podávají zákonným zástupcům nebo orgánům péče o děti na jejich žádost zprávy o stavu mládeže. Výchovná a zdravotní opatření zásadní důležitosti předem projednávají se zákonnými zástupci mládeže, nehrozí-li nebezpečí prodlení.

ředitel za řízení má žet v zájmu úspěšné výchovy mládeže s na řízenou ústavní výchovou dát souhlas k podmíněnému ubytování svéence mimo za řízení v souvislosti s jeho učením, pracovním pomorem nebo studiem; u svéence s uloženou ochrannou výchovou má žet ředitel z výchovných důvodů dát souhlas k jeho podmíněnému ubytování mimo za řízení.

Jestliže svéence s na řízenou ústavní výchovou, který byl podmíněně ubytován mimo za řízení, se řádně nechová, ředitel jeho podmíněné ubytování mimo za řízení zruší; jestliže svéence s uloženou ochrannou výchovou, který byl podmíněně ubytován mimo za řízení, se

ádn nechová, dá editel za ízení p íslušnému soudu podn t, aby zrušil jeho podmín né ubytování mimo za ízení a vydal rozhodnutí, že se ve výkonu ochranné výchovy pokračuje v za ízení.

8. Terapie poskytovaná v domov

Jedinou terapií, kterou domov svým sv enc m nabízí, je arteterapie. Po rozhovoru s vedoucím vychovatelem jsem pochopila pro . V tšina d tí je touto terapií nadš ena a velice rádi ji navšt vují, což dokazují i výsledky z dotazník .

8.1. Vymezení arteterapie

Arteterapie v širším smyslu znamená lé bu um ním, v etn hudby, poezie, prózy, divadla, tance a výtvarného um ní. Arteterapie v užším slova smyslu znamená lé bu výtvarným um ním.

Arteterapie je organizovaný cílený terapeutický proces, realizovaný individuáln í ve skupin , který ídí a usm r uje speciáln školená osoba – arteterapeut.

Podle Slavíka pojem arteterapie ozna uje psychoterapeutickou a psychodiag nostickou disciplínu, využívající k lé ebným cíl m formy a prost edky adekvátní um leckým formám.

Prvo adým cílem arteterapie není vytvo ení um leckého díla, ale prost ednictvím sebevyjád ení, rozvíjení tvo ivosti, schopnosti komunikovat a zpracováním té matu dosáhnout odstran ní nebo zmírn ní t žkostí nemocného lov ka.

8.2. Formy arteterapie

Arteterapii lze aplikovat formou:

- Individuální terapie,
- Skupinové terapie (do této kategorie se adí i rodinná arteterapie)

8.2.1. Individuální arteterapie

P í individuální arteterapii má klient terapeuta k dispozici jen pro sebe, navazuje úzký kontakt, vzniká tak intenzivní emocionální zážitek styku s chápajícím lov kem. Tato terapie je vhodná pro klienty, jejichž problém vyžaduje celou pozornost terapeuta nebo jejichž chování ve skupin by p sobilo rušiv , odstrašujícím z p sobem a mohlo by mít pro druhé klienty negativní následky (nap . agresivita).

8.2.2. Skupinová arteterapie

Skupinová arteterapie je formou arteterapie náročnější hlavně pro arteterapeuta. Má však řadu výhod:

- Sociální učení probíhá rychleji a intenzivněji,
- Lidé s torzními nebo podobnými problémy se mohou podpořit a cítit sounáležitost,
- Způsob vazby členů skupiny jsou podnětné pro každého jednotlivce ve skupině,
- Je vhodnější pro toho, kdo prožívá individuální arteterapii příliš intenzivně,
- Je demokratičtější, protože moc i odpovědnost se dělí,
- Má ekonomický efekt = za tentýž čas se pomůže více lidem.

Ani arteterapie nemůže být bez chyb, a tak přináší i několik nevýhod:

- Hůře se dosáhne diskrétnosti než při individuální arteterapii,
- Skupinu je těžší organizovat a zvládnout,
- Vyžaduje větší pohotovost a obratnost terapeuta,
- Každému jednotlivci v rámci skupiny se věnuje méně času,
- Skupina může dostat „nálepku“ nebo stigma (např. alkoholici).

Podle Horákové lze ve skupinové terapii zaadit cvičení a techniky, které jsou dynamičtější a zajímavější. „Skupina je mikrosvět, z něhož mohou klienti přenést svoje zkušenosti do svého přirozeného prostředí.“⁸

8.2.3. Rodinná arteterapie

Absence jednoho rodiče v rodině, neúplné rodiny – to je realita společnosti v níž dnes žijeme. Arteterapie má v oblasti kompenzace nedostatečné citové výchovy, stejně jako v diagnostice problémových jevů v rodinné terapii široké uplatnění. Výtvarná exprese dětí z problémových rodin má velkou hodnotu, vyhýbá se obtížnosti verbálního vyjadřování, které je často pro takovéto děti bolavé.

Rodinnou terapii rozvinula Hanna Yaxa Kwiatkowska. Zkoumala souvislost mezi propuknutím schizofrenie u jednoho člena rodiny a celkovou rodinnou atmosférou. Správně předpokládala, že rodina je homogenní systém, který, změnil-li se jeden její člen, je zasažen

⁸ HORÁKOVÁ, M. *Liebná pedagogika*, s. 124

jako celek. Tato prom na ovlivní i ostatní členy rodiny. Tato autorka považovala rodinu za velmi specifický druh skupiny.

Hlavním cílem rodinné arteterapie je posílení pozitivních postojů k životu, akceptování osobních potřeb i očekávání členů rodiny. Dalším cílem rodinné arteterapie je lepší komunikace, snaha spolupracovat na řešení konfliktů, větší autonomnost členů rodiny.

R. C. Burns a S. H. Kaufman vytvořili test *Kinetická kresba rodiny*. Při jeho tvorbě a interpretaci vycházeli z rozboru deseti tisíc dětských kreseb, jež interpretovali a ovládali. Zde razí užívat vztahový rámec rodinného života. Diagnostika se zaměřuje na vzdálenosti, postavení a velikosti členů rodiny. Klíčovými je rozbor kresby arteterapeuta společně s dítětem. Tento test je vhodný hlavně pro získání primárního obrazu o rodinném systému dítěte.

8.3. Cíle arteterapie

Arteterapie je efektivní léčbou u jedinců s vývojovým, tělesným, mentálním, sociálním postižením, s tělesnou nebo duševní nemocí apod. Praktikuje se například ve výchovných a vzdělávacích zařízeních, v nemocnicích, v rehabilitačních střediscích.

Cíle souvisejí s tím, z jakých pozic vycházejí, se situacemi, potřebami a v čem klient... Při arteterapii u dítěte se zdají následující cíle:

- Pomáhat při navození kontaktu s dítětem,
- Umožňovat nahlédnutí do jeho nevdědomého života,
- Snižovat jeho agresivní a sexuální napětí,
- Vytvářet prostor pro vyjádření impulzivní motorické aktivity dítěte,
- Umožnit mu experimentovat s formou,
- Napomáhat socializaci,
- Podporovat integraci osobnosti,
- Formulovat hodnotnou klinickou zprávu o dítěti

8.4. Cílové skupiny arteterapie

Arteterapie je úspěšně aplikována především u dětí, které mají specifické problémy – neprospívají ve škole, trpí poruchou pozornosti nebo jinými problémy s chováním. Dále to jsou delikventní děti, děti s emocionálními problémy. Cílem u těchto dětí je posílit sebevdědomí, motivaci k učení a sebekontrolu.

Arteterapii s adolescenty rozvinula Shirley Rileyová. Domnívá se, že arteterapie u této skupiny dětí může pomoci dostat se z oblasti konkrétního myšlení k myšlení abstraktnímu,

m že budovat empatii, rozvoj zdravé sexuality. Obraz sebe samého se m že formovat sm rem ke zdravé sebekritičnosti. Adolescenti jsou v tomto období mimo ádn citliví, zranitelní, hledají pro sv j život vzory.

8.5. Arteterapeutické metody

8.5.1. Imaginace

P edstavivost, imaginace, fantazie p edstavuje pro arteterapii velký potenciál. Imaginace má totiž mnoho společného s vnit ním sv tem lov ka, je jakýmsi zprost edkovatelem mezi sv tem hmotným, fyzickým a sv tem duchovním.

Pomocí imaginace se lov k m že vrátit k n kterým situacím ze svého života, m že je znovu prožít, zpracovat je pod vedením arteterapeuta, zhmotnit je.

C. G. Jung navrhl pro psychoterapii metodu aktivní imaginace. P i této metod podn cuje pacient v bd lém stavu, se zav enýma o ima za pomoci arteterapeuta hlubinné vrstvy své psychiky. Ožijí vnit ní obrazy, vnit ní pocity se vyjad ují pomocí e i. V p ípad aktivní nebo ízené imaginace v rámci arteterapie se vyjad ují ve výtvarné podob .

Pro arteterapii je metoda ízené imaginace vhodn jší, jelikož terapeut dává klientovi podn ty, jež mají vést k vyno ení obraz podle volby terapeuta. Z toho vyplývá lepší práce a vedení klienta.

8.5.2. Animace

V arteterapeutickém procesu ve fázi rozhovoru o nakresleném se využívá animace. Tato metoda je vhodná zejména u d tí. Je to vlastn rozhovor v t etí osob , kdy se terapeut nebo klient identifikují s v cí í postavou z obrázku klienta a hovo í jejich jménem. Dít m že takto zprost edkovat informaci o sob nep ímo, bez zábran. Animace terapeutovi pomáhá se dozv d t o klientovi a jeho pot ebách více, než kdyby se to d lo p ímo. Kresba s následným rozhovorem, skute n ným pomocí animace, se mnohdy stává komunika ním mostem mezi terapeutem a klientem.

9. Specifické poruchy učení v domov

9.1. Definice specifických poruch učení

V roce 1993 považoval Z. Matjeka za významnou definici expert z USA z roku 1980: „Poruchy učení jsou souhrnným označením různých skupin poruch, které se projevují z etelnými obtížemi při nabytí a užívání takových dovedností, jako je mluvení, porozumění mluvené řeči, čtení, psaní, matematické usuzování nebo počítání. Tyto poruchy jsou vlastní postiženému jedinci a předpokládají dysfunkci centrálního nervového systému. I když se porucha učení může vyskytnout současně s jinými formami postižení (např. smyslové vady, mentální retardace, sociální a emoční poruchy) nebo současně s jinými vlivy prostředí (např. kulturní zvláštnosti, nedostatečná nebo nevhodná výuka, psychogenní inhibice), není primárním následkem takových postižení nebo nepříznivých vlivů.“⁹

9.2. Vymezení specifických poruch učení

Specifické poruchy učení jsou stále jedním z aktuálních problémů současného školství. Toto téma se postupně dostalo i do podvědomí laické veřejnosti. Velký důraz se klade na včasnou diagnostiku a zajištění speciálních postupů, metod a podpory, aby se dále nerozvíjel případný negativní vliv na další vzdělávací a profesní dráhu těchto jedinců. Mezi předními odborníky zabývajícími se touto problematikou patří u nás Matjeka, Zelinková, Tymichová.

V odborné pedagogické, psychologické literatuře se setkáváme s termíny *specifické vývojové poruchy učení nebo chování, specifické poruchy učení, vývojové poruchy učení*. Tyto pojmy jsou nadřazeny pojemům dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dysmúzie, dyspinxie a dyspraxie. Pokorná poukazuje na nejednotnost terminologie v české a zahraniční odborné literatuře.

Pojem specifické poruchy učení označuje různorodou skupinu poruch projevujících se obtížemi při nabytí základních vzdělávacích dovedností, jako je mluvení, čtení, psaní a počítání. Poruchy mají individuální charakter, mohou vznikat na pozadí dysfunkce centrální nervové soustavy. Často jsou provázeny dalšími příznaky – poruchy řeči, obtíže v soustředění, impulzivní jednání, poruchy motoriky (syndrom ADHD, ADD). Všechny příznaky poruch učení způsobují selhávání žáka ve školních výkonech a prolínají se do celého edukačního procesu. Znesmogućují jim nejen reagovat, porozumět pokynům, plnit běžné

⁹ MAT J EK, Z. *Dyslexie*, s. 24

úkoly a instrukce u učitela. Obecně platí, že specifické poruchy učení zasahují psychiku člověka a prolínají se do sféry sociální a psychologické.

Po nahlédnutí do výroční zprávy domova, můžeme říci, že se specifické poruchy učení objevují více u chlapců než dívek. Když pojedeme více do detailu, tak to jsou chlapci ve věku 13-14 let. V daném domově Hamr na Jeze se nejčastěji objevují následující poruchy:

- **Dysgrafie** je specifická porucha grafického projevu, postihuje zejména celkovou úpravu písemného projevu, osvojování jednotlivých písmen, napodobení tvaru, spojení hlásky s písmenem a řazení písmen. Dítě zaměňuje tvarově podobná písmena, písmo je neuspořádané, nepřesné, neobratné. Má tendenci smíšovat psací a tiskací písmo. Žáci postižení touto poruchou se dlouho nemohou naučit dodržení liniatury, výšky písma. Píší pomalu, namáhavě, obsah napsaného v časové tísni nekoordinuje se skutečnými žákovými jazykovými schopnostmi. Často u nich zjišťujeme vadné držení psacího náčiní. Samotný proces psaní vyžaduje velkou koncentraci žákovy pozornosti, není schopen se soustředit na obsahovou a gramatickou stránku projevu. Je nutné, aby učitel věděl, že v případě delšího selhávání má možnost žákovi poskytnout práci na počítači a psacím stroji. Jen tato porucha, ale i ostatní, přináší školské následky. V tomto případě to je špatná úprava daného písemného projevu, dítě často nestíhá přiměřenému tempu ostatních žáků, dopouští se většího množství chyb zejména při diktátech nebo časově omezených úkolech, žáci nedokáží provést správný zápis řádek, píší mimo řádky velkými i naopak malými písmeny, píší řadu slov foneticky (tak jak je slyší). Dysgrafie bývá někdy spojena i s dyspincií (porucha kreslení).
- **Dyslexie** je specifická porucha učení, projevující se neschopností naučit se číst běžnými výukovými metodami. V doslovném překladu znamená potíže se slovy nebo poruchu v práci se slovy, přesněji pak poruchu ve vyjadřování čtením psanou (v psaní) ve zpracování psané čtením (ve čtení). Dítě má problémy s rozpoznáním a zapamatováním si jednotlivých písmen, zvláště pak v rozlišování písmen tvarově podobných (b-d, s-z, t-j). Problémem může být i rozlišení zvukově podobných hlásek (a -e-o, b-p). Pro dítě je náročné spojování hlásek v slabiku a souvislé čtení slov, související s oslabením v oblasti spolupráce mozkových hemisfér i s očními pohyby. Porucha může postihnout rychlost čtení, správnost čtení, porozumění čtenému textu. Tato porucha přináší s sebou pocity napětí nejen ve výuce jazyka, ale i v ostatních předmětech. Může vést ke snížení celkového neurotického vývoje dítěte. Velice často se u dětí trpících dyslexií projevuje porucha slovní paměti i porucha vizuálního vnímání.

Uvedené poruchy u ení jsem dle popisu poznala i p i zpracování výsledk z dotazník . Na první pohled si laik m že íci, že se doty ný lov k nenau il psát i íst, ale už si n jak neuv domuje p ítomnost í existenci specifické poruchy u ení. Naše spole nost, si myslím, zná pouze ze všech poruch u ení práv dyslexii. Možná našemu národu k ívdím a mé mín ní je mylné a lidé v dí o všech možných poruchách u ení, které existují. P iznám se, že já sama jsem dosud neznala úpln všechny, dokud jsme je neprobíraly ve škole. N které mi ani nešly vyslovit a zpo átku jsem se divila, že m že taková porucha existovat.

10. Etopedie – speciální disciplína v pedagogice

10.1. Vznik a vymezení etopedie jako samostatné disciplíny

Etopedie je mladý obor, který se za al rozvíjet jak o samostatná disciplína speciální pedagogiky na konci 60. let minulého století. Etopedie pochází z eckého slova „ethos“ (mrav) nebo „éthos“ (zvyk). M žeme jej p ekládat jako výchovu sm ující k náprav chování a jeho zvyk . Od roku 1948 ešil problematiku vzd lávání d tí a mládeže obtížn vychovatelných obor zvaný defektologie (nápravná pedagogika, lé ebná pedagogika) a od roku 1963 speciální pedagogika. Velký podíl na formování eské speciální pedagogiky i etopedie m l profesor Miloš Sovák. Další výraznou osobností speciální pedagogiky – etopedie byl nap . Pavel Klíma.

Etopedie je „v dní obor zkoumající otázky sociáln narušené mládeže a zabývající se její výchovou, vzd láním aj.“¹⁰ (slovník cizích slov, Prof. PhDr. Lumír Klimeš, CSc.)

10.2. Etopedie jako speciáln -pedagogická disciplína

Jedná se o pedagogickou disciplínu, která primárn využívá prost edky k ovliv ování chování d tí a mládeže. Cílen je využívá k podpo e rozvoje osobnosti jedinc s rizikem poruch emocí a chování a s poruchami emocí a chování ve snaze p ekonat bariéry v p ístupech ke vzd lání

Do vzniku etopedie jako samostatné disciplíny byly používány názvy **pedopatologie**- zabývala se otázkami výchovy mravn vadných, **defektologie** a **speciální pedagogika**.

¹⁰ KLIMEŠ, L. *Slovník cizích slov*, s. 13

10.3. Vztah etopedie k vybraným spolupracujícím oborům

Etopedie má jasné postavení uvnitř pedagogických věd, jako podobor speciální pedagogiky. Není žádným odvětvím psychologie nebo psychiatrie. V této kapitole bych chtěla uvést jeden, podle mého názoru, nejdůležitější vztah a to etopedie- penologie. Myslím si, že tento vztah je pro dnešní diagnostiku, tresty a trestání problémové mládeže velice významný. Penologie je věda, která se zabývá trestem, trestáním a účinky těchto sankcí, aby se zabránilo opakování trestného činu. K etopedii má penologie nejbližší ve své disciplíně *penitenciární pedagogice*. Penitenciární pedagogika je speciální disciplína, která se zabývá zvláštnostmi procesu polepšení, nápravy, pozitivních změn chování v průběhu penitenciárního procesu. řeší specifické výchovné problémy zacházení s vězňami, vypracovává postupy výchovného zvládnutí problému, podílí se na zpracování programů zacházení a tím přispívá k naplnění výchovné funkce trestu.

Vztah má charakter spolupracujících disciplín, které vzájemně využijí poznatků a zkušeností. Významný rozdíl je v cílové skupině obou disciplín i v užívaných prostředcích pro ovlivnění chování této cílové skupiny. Penologie je orientace na sankce a jejich působení ve spojení s trestem odtí svobody. Těžiště etopedie tkví v prevenci primární a sekundární poruchy ve spojení s alternativním trestem.

10.4. Praxe etopedie

Praxe etopedie probíhá ve třech rámcových fázích:

- **Prevence**- v této fázi probíhá speciálně-pedagogické působení především ve školách a školských zařízeních směřující na tři skupiny dětí, které:
  - a) Nemají výraznější problémy v chování- praxe spoívá především v preventivních aktivitách a opatřeních,
  - b) Mají rizikové chování – praxe spoívá v preventivních aktivitách a opatřeních, v diagnostice, v poradenské práci,
  - c) Mají problémy chování. Poruchy emocí a chování – praxe má těžiště v diagnostice a v poradenství.

- **Intervence**- v této fázi probíhá speciálně-pedagogické působení ve školách a školských zařízeních, těžiště je však v zařízeních preventivní-výchovné péče. Směřuje na dvě skupiny dětí, které:
  - a) Mají rizikové chování,
  - b) Mají problémy chování, poruchy emocí a chování.

- **Rehabilitace (resocializace)**- v této fázi probíhá speciálně-pedagogické působení ve školských zařízeních pro výkon ochranné a ústavní výchovy. Praxe směřuje k dětem s poruchami emocí a chování, u nichž závažnost poruchy neumožňuje realizaci reedukace v přirozeném sociálním prostředí. Těžištěm je v reedukaci navazující na diagnostiku a poradenskou práci.

Praktická část

Tato část je zaměřena na sběr dat a vyhodnocení výsledků z dotazníku na volnoasové aktivity. Dotazník vyplníte a umístíte v detském domov navštívící 5. – 9. třídu základní školy. Součástí jsou i grafy jednotlivých hypotéz. V příloze I. je uveden dotazník.

11. Cíl práce a hypotézy

11.1. Cíl práce

Cílem práce je zjistit, jaké volnoasové aktivity detský domov Hamr na Jezeře nabízí, jak často je dte navštíví a jaké aktivity jsou mezi dte oblíbené.

11.1.1 Dílčí cíle

Dílčími cíli mé práce je zjistit:

- Jakou školu v současné době navštíví.
- Zda mezi dte existuje nějaká aktivita, kterou by chtěli zařadit do nabídky domova.
- Jestli by aktivit dle svého přání v nově i o víkendu.
- Zda se při výběru aktivity rozhodovali sami nebo s pomocí.

11.2. Hypotézy

11.2.1. Hlavní hypotézy

H1 - Dte navštíví ty aktivity, které jsou jim v jejich věku blízké.

H2 - Při výběru aktivit jsou dte ve většině případů samostatné.

H3 - V domovech jsou umístěny dte, které navštíví základní školu při domově.

11.2.2. Dílčí hypotézy

1. Dte navštíví vované aktivitám v průměru 2 hodiny týdně.
2. Kdyby mohly, tak do nabídky aktivit zařadí ještě další dle svých přání.
3. Aktivit dle svého přání by byly ochotny vnovat i o víkendech.
4. Dte se při navštíví vované aktivitě naučí něco nového.

12. Metodologie

12.1. Popis metody

Ke zjištění cíl bakalářské práce jsem použila techniku skupinového vyplování dotazník. Byl použit anonymní dotazník. Otázky byly uzavřené a otevřené. V tšší ást dotazníku byla tvořena z otevřených otázek z d vodu samostatného vyjádění názor a námitek d tí k volno asovým aktivitám.

12.2. Sb r dat

Sb r dat probíhal formou skupinového vypl ování dotazník . Vypln ní dotazníku nebylo asov omezeno.

12.3. Základní a výb rový soubor

Základní soubor dotazovaných klient tvo í d tí 5. až 9. t íd, které v tu dobu byly p ítomní v d tském domov . Celkový počet d tí je 48, z toho bylo v dob výzkumu 18 chlapc na olympiád . Základní soubor se tedy rovná výz kumnému.

Z celkového po tu 30 dotazník bylo správn vypln no všech 30.

13. Výsledky

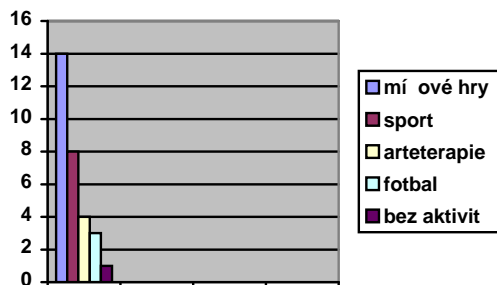
▪ Návšt vnost nabízených aktivit v domov

Nejnavšt vovan jší aktivitou d tí v domov jsou mí ové hry, což uvedlo 14 ze 30 respondent ,

- 8 ze 30 respondent navšt vuje sport
- 4 ze 30 respondent navšt vuje arteterapii
- 3 ze 30 respondent nemají žádnou aktivitu
- 1 ze 30 respondent navšt vuje fotbal (viz. graf 1).

Graf 1 – návštěvnost aktivit v dětském domově

▪ **Samostatnost při výběru aktivit**

Při výběru se 27 ze 30 respondentů rozhodovali zcela sami,

- 1 ze 30 respondentů radil editel
- 1 ze 30 respondentů radil vychovatel/učitel
- 1 ze 30 respondentů radil jeden z rodičů (viz. graf 2).

Graf 2 – Samostatnost při výběru aktivit

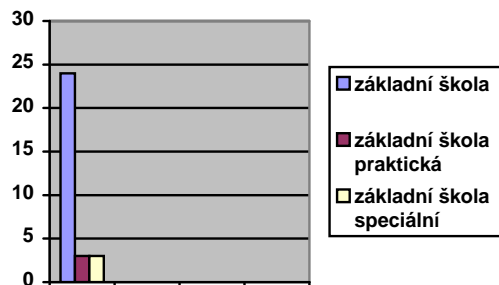
▪ **Docházka do školy**

V současné době dochází do základní školy při domově 24 ze 30 respondentů,

- 3 respondenti uvedli, že dochází v současné době do základní školy speciální

- 3 respondenti uvedli, že dochází v současné době do základní školy praktické (viz. graf 3).

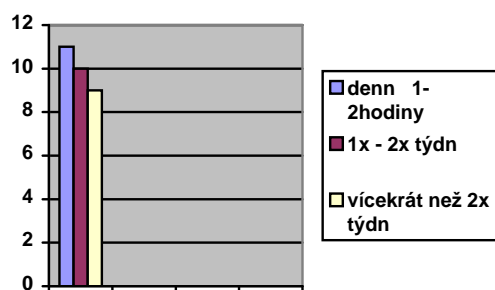
Graf 3 – Docházka do školy

▪ **čas v nových aktivitách**

- Denně 1 – 2 hodiny se aktivitami vnuje 11 ze 30 respondentů,
- vybrané aktivity se 10 ze 30 respondentů vnuje 1x – 2x týdně
- vybrané aktivity se 9 ze 30 respondentů vnuje vícekrát než 2x týdně (viz. graf 4).

Graf 4 – čas v nových aktivitách

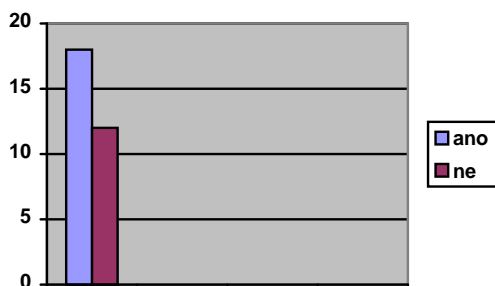

▪ **Za azení aktivity dle pání d tí**

Za azení aktivity dle svého pání by cht lo 18 ze 30 respondent ,

- 12 ze 30 respondent by neza adili žádnou aktivitu dle svého pání (viz. graf 5).

Graf 5 –Za azení aktivity dle pání d tí

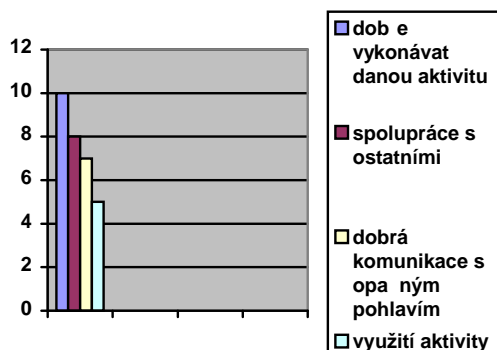

▪ **Nau ení se n eho p i aktivit**

D tí se p i navšt vování aktivit nau ily dob e vykonávat danou aktivi tu, což uvedlo 10 ze 30 respondent ,

- 7 ze 30 respondent se nau ily spolupracovat s ostatními
- 5 ze 30 respondent využijí vybranou aktivitu p i svém budoucím zam stnání i se budou vybranou aktivitou živit (viz. graf 6).

Graf 6 – Nau ení se n eho p i aktivit

13.1. Rekapitulace

Z výsledk dotazník vyplynulo, že :

- nejnavšt vovan jší aktivitou z nabídky domova se u necelé poloviny d tí staly mí ové hry,
- v tšina d tí se p i výb ru aktivity rozhodovala zcela sama,
- více jak polovina d tí navšt vuje základní školou p i domov ,
- polovina dotazovaných by si p ála za adit do nabídky domova aktivitu dle svého p ání,
- tvrtina d tí se vybrané aktivit v nují denn 1 – 2 hodiny,
- tvrtina d tí se p i navšt vování aktivity n e mu nau íla.

Závěr

Na základě získaných výsledků z dotazníků jsem zjistila, jaké volnočasové aktivity děti v domov nejvíce navštěvují. Dále pak, že pro děti výbava aktivity byla zcela samostatná a některé děti by do nabídky domova zařadily aktivitu dle svého přání.

Podle mého názoru by se takováto zařízení měla více zaměřit na přání svých klientů a pokusit se je, alespoň z malé části naplnit. Důvodem pro to je, že přání zcela splnit, je spousta – finance, prostory, dostupnost materiálu. Ze svých praxí jsem pochopila, že ne všechna přání se dají splnit či uskutečnit dle představy klienta, ale i přesto se některá zařízení velice snaží. Zjistila jsem, že nezáleží jen na lidech, kteří pracují v zařízení, protože to jsou pouze „malé ryby“. Nejdůležitější slovo při poskytování financí i jiných potřebných věcí má naše vláda, respektive ministerstvo financí, ministerstvo práce a sociálních věcí a v neposlední řadě ministerstvo školství. Od těchto institucí se odvíjí budoucnost zařízení, zda se postaví či ne, jestli se schválí dotace danému zařízení, uvolní se budova či pozemek pro další rozvoj aktivit dětí.

Tito lidé nevědí, jaké to je, když se děti chtějí napravit a potřebují k tomu více prostoru než jiní, a oni ten prostor, možnost nemohou mít či nedostanou.

Naše společnost má velkou touhu se rovnat jiným evropským zemím za každou cenu. Je schopna jít i přes mrtvoly a nehledět na to, jaký dopad bude mít jejich rozhodnutí na „obyčejné obyvatele“. Rozhodují o nás bez nás, to co se líbí jim, se nemusí líbit nám a naopak.

Dnes a denně slyším ve zprávách jaký ústav se ruší, že je kapacita zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy naplněná a problémových dětí přibývá, že je nedostatek pracovníků specializovaných na práci v těchto zařízeních. Chybí nám zde totiž možnost vzdělávat specializované pracovníky, prostor pro budování nových zařízení.

Seznam použité literatury

BARTOVÁ, M. Specifické poruchy učení. In PIPEKOVÁ, J. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno: Paido, 2006, s. 143 – 166. ISBN 80-7315-120-0.

HORÁKOVÁ, M. *Liebná pedagogika*. Bratislava : Perfekt, 1999, ISBN 80-8046-126-0.

JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. Praha : Portál, 2001. ISBN 80-7178-535-0.

KLIMEŠ, L. *Slovník cizích slov*. Praha : SPN, 2005. ISBN 80-7235-272-5.

MATJEK, Z. *Dyslexie*. Jinoany : HaH, 1993, 1995. ISBN 80-85787-27-X.

MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Praha : Portál, 2003. ISBN 80-7178-549-0.

POKORNÁ, V. Kapitoly ze základní etopedie. In PIPEKOVÁ, J. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno: Paido, 2006, s. 353 – 364. ISBN 80-7315-120-0.

SLAVÍK, J. *Od výrazu k dialogu ve výchově*. *Artefiletika*. Praha : Karolinum, 1997.
ISBN

VOJTOVÁ, V. *Postupy k poruchám emocí a chování v současnosti*. Brno : Masarykova univerzita, 2005. ISBN 80-210-3532-3.

Metodika ústavní výchovy [online]. Výchovný ústav, [cit. 2007-05-31]. Dostupné na:
<http://sweb.cz/vychovnyustav/metodikaustavniwychovy.html>

Návrh na zrušení ústavní výchovy [online]. Juristic, [cit. 2007-05-31]. Dostupné na:
<http://tisk.juristic.cz/61905/tisk/old>

Výchovná vzdělávacíinnost v zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy [online]. Ministerstvo vnitra, [cit. 2007-05-31]. Dostupné na:
<http://www.mvcr.cz/casopisy/policista/prilohy/pilar.html>

Zpráva o stávajícím stavu náhradní rodinné péče o děti a mládež bez rodinného zázemí v České republice. *Sociální práce*, 2003, . 2, s. 28 – 45. ISSN 1213-624.

Zákon . 383/2005 Sb. o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivní výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů .

Přílohy:

Příloha I.- Dotazník na volnočasové aktivity

- 1) Kolik je ti let?
- 2) Jakou školu nyní navštěvuješ?
- 3) Jakou aktivitu v domov nyní navštěvuješ?
- 4) Směl/a jsi si danou aktivitu vybrat sám/a?
  - a) ano
  - b) ne
- 5) Pokud ne, kdo ti s výběrem radil?
- 6) Vypiš z jakých jiných aktivit jsi si mohl/a vybírat?
- 7) Kolik hodin se vybrané aktivite věnuješ?
  - a) denně, napiš kolik hodin
  - b) 1x-2x týdn
  - c) vícekrát než 2x týdn
- 8) Co si myslíš o nabízených volnočasových aktivitách? (náplň aktivity, zda by danou aktivitu měli i jiní lidé...)
- 9) Existuje nějaká aktivita, která v domov není, ale chtěl/a by jsi jí zařadit do nabídky domova? Pokud ano, jaká?
  - a) ano
  - b) ne

10) Kolik by jsi cht l/a v novat asu aktivit napsané v p edchozí otázce?

- a) denn
- b) 1x-2x týdn
- c) vícekrát než 2x týdn

11) Cht l/a by jsi vybranou aktivitu z otázky . 9 vykonávat i o víkendech?

- a) ano
- b) ne
- c) jak kdy

Abstrakt

MUZIKOVÁ, R. *Dětský domov se školou a volnočasové aktivity*. České Budějovice 2007. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra praktické teologie. Vedoucí práce Mgr. Lucie Maliníková.

Klíčové pojmy: etopedie, volný čas, volnočasové aktivity, ústavní a ochranná výchova, dětský domov se školou, poruchy chování

Práce se zabývá volnočasovými aktivitami v dětském domově Hamru na Jezeře. Teoretická část je vymezena rozdíly mezi pojmy ústavní a ochranná výchova, ústavní péče. Jsou zde popsány speciální poruchy u dětí u dětí navštěvujících základní a speciální (pomocná, praktická) školu, které se nejčastěji objevují v dětském domově. Dále charakterizuje osobnost a práci pedagoga (vychovatele) v tomto typu zařízení.

Praktická část obsahuje výsledky dotazníkových vyplněných dotazníků z dětského domova v Hamru na Jezeře. Z těchto výsledků bylo zjištěno, že více jak polovina dětí ve věku 10-15 let navštěvuje ve svém volném čase sportovní aktivity. Ukázalo se, že některé děti by chtěly do nabídky přidat i jiné aktivity jim blízké. Dále z výsledků vyplývá svobodná volba dětí při výběru aktivity.

Abstract

The children's home in Hamr na Jeze e and freetime activities. .

Key terms: etopedie, free time activities, constitution and protection, children's home with schoul, bebehavioral disturbance

The work deal with free time activities at childre n's home in Hamr na Jeze e. Theoretickpart is defined by diffrences between constitution and protection, and constitution care. There are described special disturbances of studing by childern attending elementarz and spacial school, that are mostly appearin g and childern's home. Next characterize a personality and teacher's work a this type of systém.

Practical part contains resultr of checklisty filed by childern from childern's home in Hamr na Jeze e. By these results was found that more than a half of choldern between the ages of 10-15 attend sport activities at their free time. It was found, that some childddren nould like to fit into a schedule also another act ivities so close to them. Next appears from results shons a free choice of children a selection of activity.